

VAN İLİMİZDE MEYDANA GELEN VE ÇEVRE İLLERİ DE ETKİLEYEN DEPREM NEDENİYLE, MÜCBİR SEBEP UYGULAMASI İLE İLGİLİ YAPILACAK İŞLEMLER

TÜRMOB YÖNETİM KURULU

I-KONU

Van ili ile çevre il ve ilçelerde 23.10.2011 tarihinde deprem meydana gelen deprem sonucunda, bu depremden etkilenen mükelleflerin vergi yasaları karşısındaki durumları ve vergi ile ilgili ödevlerini yerine getirmeleri mücbir sebep, kıymeti düşen mallar, katma değer vergisi uygulaması, fevkalade amortisman ve alacakların terkinin açıklarından aşağıda açıklanmıştır.

Ayrıca depremden etkilenen ve sözleşme yaptığı mükelleflerin vergi ile ilgili ödevlerini yerine getiremeyen meslek mensuplarının durumları üzerinde durulmuştur.

II- MÜCBİR SEBEP

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 13 üncü maddesinde mücbir sebepler örnekleme yolu ile belirlenmiş olup, maddede sayılan sebeplere benzer sebepler de mücbir sebep kabul edilmiştir. Bahse konu maddede vergi ödevlerinin yerine getirilmesine engel olacak yangın, yer sarsıntısı ve su basması gibi afetler de mücbir sebepler arasında sayılmıştır.

Maddede yer alan düzenlemede, mücbir sebebe maruz kalınan hallerde mükelleflerin vergilendirme ödevlerini zamanında yerine getiremeyecekleri hukuken kabul edilmekte ve Kanunun diğer maddelerinde mücbir sebep haline atıf yapılarak özel düzenlemelere yer verilmektedir. Bu kapsamda

- 1) Vergi Usul Kanunu'nun 15 inci maddesinde mücbir sebeplerden herhangi birinin bulunması halinde bu sebep ortadan kalkıncaya kadar süreler işlemeyeceği, bu takdirde tarh zamanaşımının işlemeyen süreler kadar uzayacağı hüküm altına alınmıştır.
- 2) Yine Vergi Usul Kanunu'nun 373 üncü maddesinde de bu kanunda yazılı mücbir sebeplerden herhangi birinin vukua geldiği malum ise veya tevsik ve ispat olunursa vergi cezası kesilmeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Diğer taraftan Vergi Usul Kanunu'nun 15 inci maddesinde Maliye Bakanlığı'na, mücbir sebep sayılan haller nedeniyle; bölge, il, ilçe, mahal veya afete maruz kalanlar itibarıyla mücbir sebep hali ilân etmeye ve bu sürede vergi ödevlerinden yerine getirilemeyecek olanları tespit etmeye yetki verilmiştir. Maliye Bakanlığı bu yetkisini vergi türleri ve işyerleri

itibarıyla; beyannamelerin toplulaştırılması, yeni beyanname verme süreleri belirlenmesi ve beyanname verme zorunluluğunun kaldırılması şeklinde de kullanılabilecektir. Maliye Bakanlığı bu yetkisini kullanmış ve Gelir İdaresi'nin internet sitesinde 24.10.2011 tarihli iki adet Basın Bülteni yayımlanmıştır. Bu bültenlere göre;

- 1) 23.10.2011 tarihinde Van İlinde meydana gelen deprem felaketi mücbir sebep hali olarak kabul edilmiş ve Van İlinin tamamında vergi uygulamaları bakımından mücbir sebep hali ilan edilmiştir. Söz konusu mücbir sebep halinin 23.10.2011 tarihinde başladığı kabul edilmiştir. Mücbir sebep halinin sona erdiği tarih ise depremin etkilerinin ne kadar süreceği bilinemediğinden ileride Maliye Bakanlığı'nca belirlenecektir. Bu nedenle;
  - a. 23 Ekim 2011 tarihinden itibaren verilmesi gereken tüm beyannameler ile bildirimlerin verilme ve ödeme süreleri ileride belirlenecek bir tarihe kadar,
  - b. Mücbir sebep halinin başladığı 23.10.2011 tarihinden önce tahakkuk etmiş olup, vadesi bu tarihten sonrasına rastlayan her türlü vergi, ceza ve gecikme faizinin ödeme süresi ileride belirlenecek bir tarihe kadar,
  - c. İkmalen, re'sen veya idarece tarh edilen ve vadesi mücbir sebep ilan olunan tarihten sonrasına rastlayan her türlü vergi, ceza ve gecikme faizinin ödeme süresi ileride belirlenecek bir tarihe kadar,uzatılmıştır.
- 2) Bitlis İli, Adilcevaz İlçesi ile Ağrı İli, Patnos İlçesi için de vergi uygulamaları bakımından mücbir sebep hali ilan edilmiştir. Söz konusu mücbir sebep halinin 23.10.2011 tarihinde başladığı kabul edilmiştir. Mücbir sebep halinin sona erdiği tarih ise depremin etkilerinin ne kadar süreceği bilinemediğinden ileride Maliye Bakanlığı'nca belirlenecektir. Bu nedenle;
  - a) Bitlis İli, Adilcevaz İlçesi ile Ağrı İli, Patnos İlçesindeki mükellefler için,
  - b) 23 Ekim 2011 tarihinden itibaren verilmesi gereken tüm beyannameler ile bildirimlerin verilme ve ödeme süreleri ileride belirlenecek bir tarihe kadar,
  - c) Mücbir sebep halinin başladığı 23.10.2011 tarihinden önce tahakkuk etmiş olup, vadesi bu tarihten sonrasına rastlayan her türlü vergi, ceza ve gecikme faizinin ödeme süresi ileride belirlenecek bir tarihe kadar
  - d) İkmalen, re'sen veya idarece tarh edilen ve vadesi mücbir sebep ilan olunan tarihten sonrasına rastlayan her türlü vergi, ceza ve gecikme faizinin ödeme süresi ileride belirlenecek bir tarihe kadaruzatılmıştır.
- 3) Ayrıca, Bitlis İli, Adilcevaz İlçesi ile Ağrı İli, Patnos İlçesi dışındaki ilçelerde faaliyette bulunan bütün mükelleflerce Eylül/2011 vergilendirme dönemine ait verilmesi gereken katma değer vergisi ile muhtasar beyannamelerinin verilme ve ödeme süreleri, ayrıca Ba-Bs bildirimlerinin verilme süresi 14 Kasım 2011 tarihine kadar uzatılmıştır.

Maliye Bakanlığı'nca kullanılan bu yetki, Vergi Usul Kanunu kapsamına giren vergi, resim ve harçlara ilişkin olup, Vergi Usul Kanunu kapsamına girmeyen gümrük vergisi vb. vergiler için geçerli değildir. Ayrıca, Maliye Bakanlığı'nca yapılan Basın açıklamasından mücbir sebep halinin başladığı 23.10.2011 tarihinden önce tahakkuk etmiş olup, vadesi bu tarihten sonrasına rastlayan her türlü vergi, ceza ve gecikme faizinin ödeme süresi ileride belirlenecek bir tarihe kadar, İkmalen, re'sen veya idarece tarh edilen ve vadesi mücbir sebep ilan olunan tarihten sonrasına rastlayan her türlü vergi, ceza ve gecikme faizinin ödeme süresi ileride belirlenecek bir tarihe kadar uzatılmış olması nedeniyle mücbir sebep hali amme alacakları açısından da geçerli kabul edilmiştir. Ancak izleyen bölümlerde açıklandığı üzere tahakkuk eden ancak ödenmemiş amme alacaklarının terkin edilmesi mümkündür.

III-DEPREMDEN ETKİLENİLDİĞİNİN VERGİ DAİRESİNE BİLDİRİLMESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Maliye Bakanlığı'nca yapılan basın açıklaması ile Maliye Bakanlığı'nca mücbir sebep hali ilan edildiğinden mücbir sebep ilan edilen yerlerde mükellef olan tüm mükellefler ister depremden etkilensin ister etkilenmesin mücbir sebebin hukuksal sonuçlarından yararlanacaktır. Bu kapsamda;

- 1- Van ili sınırlarının tamamında (tüm ilçe, köy vb dahil) mükellef olanların tamamı için mücbir sebep kabul edilecektir.
- 2- Bitlis iline bağlı Adilcevaz İlçesi ile Ağrı iline bağlı Patnos İlçesi sınırları içinde mükellef olanların tamamı için mücbir sebep kabul edilecektir.

Ancak, mücbir sebep ilan edilen yerlerde faaliyette bulunan ancak bağlı bulunduğu vergi dairesi bu il veya ilçe sınırları dışında bulunan mükelleflerin ise depremden etkilendiklerini vergi dairesine bildirmeleri gerekmektedir.

IV-DEPREM NEDENİYLE VERGİ KANUNLARI AÇISINDAN YAPILACAK İŞLEMLER

1-Vergi Usul Kanunu Açısından

a)Defter Ve Belgeler

Bilindiğı üzere Vergi Usul Kanunu'nun 253 üncü maddesinde bu kanuna göre defter tutmak mecburiyetinde olanlar, tuttıkları defterlerle üçüncü kısımda yazılı vesikaları, **ilgili buldukları yılı takibeden takvim yılından başlayarak beş yıl süre** ile muhafaza etmeye mecburdur oldukları, aynı Kanunu'nun 256 ncı maddesinde de muhafaza kapsamındaki defter, belge vb. belgelerin muhafaza süresi içerisinde yetkili makam ve memurların talebi üzerine ibraz ve inceleme için arz etmek zorunda oldukları hüküm altına alınmıştır.

Diğer taraftan, Vergi Usul Kanunu uyarınca defter ve belgelerin ibraz edilmemesi vergi matrahının re'sen tarh edilmesini ve ilgili hakkında da kaçakçılık cezasının kesilmesini gerektirmektedir.

Yukarıda açıklanan yasal düzenlemeler nedeniyle depreme nedeniyle mücbir sebep kabul edilse de deprem sonucunda defter ve belgeleri elinden çıkan mükelleflerin bu durumu ispat etmeleri gerekmektedir. Bu nedenle,

1- Tabii afet nedeniyle defter ve belgeleri zayı olan mükelleflerin, durumu Türk Ticaret Kanununun 68 inci maddesi uyarınca yetkili mahkeme kararı ile belgelemeleri gerekmektedir. Bahse konu 68 inci maddenin son fıkrasında **“Bir tacirin saklamakla mükellef olduğu defter ve kağıtlar; yangın, su baskını veya yer sarsıntısı gibi bir afet sebebiyle ve kanuni müddet içinde ziyaa uğrarsa tacir ziyayı öğrendiği tarihten itibaren on beş gün içinde ticari işletmesinin bulunduğu yerin salahiyyetli mahkemesinden kendisine bir vesika verilmesini isteyebilir. Mahkeme lüzumlu gördüğü delillerin toplanmasını da emredebilir. Böyle bir vesika almamış olan tacir defterlerini ibrazdan kaçınmış sayılır.”** hükmü yer almaktadır. Bu hükümlere istinaden deprem sonucunda kanuni defter ve belgeleri elinden çıkan **tacir ziyayı öğrendiği tarihten itibaren on beş gün içinde ticari işletmesinin bulunduğu yerin salahiyyetli mahkemesine (ticaret mahkemesinden) başvurarak zayı belgesi alması gerekmektedir.** Her ne kadar TTK'nun 68 inci maddesinde “öğrenildiği tarih” ibaresi yer almış olsa da bu sürenin depremin meydana geldiği tarih dikkate alınarak hesaplanması yararlıdır. Aksi takdirde ileride hukuki ihtilafların ortaya çıkması olasıdır. **Cünkü 15 günlük süre hak düşürücü süredir.** **Defter ve belgelerin ibrazı istendiğinde de bu belgenin ibrazı zorunludur.** Bu belgenin alınmaması halinde Maliye Bakanlığınca yukarıda belirtilen yasal yaptırımlar uygulanabilecektir.

2-

3- TTK'nın 68 inci maddesindeki düzenleme tacirlere ilişkin olup, TTK hükümlerine göre tacir olanlar için getirilen bir düzenlemdir. Dolayısıyla tacir olmayan mükellefler ise bağlı oldukları vergi dairesi müdürlüklerine başvurarak defter ve belgelerinin deprem sonucunda elinden çıktığına ilişkin tespit talebinde bulunmaları ve bu durumu tutanak düzenlenmek suretiyle ispatlamaları gerekmektedir. Bunun için Vergi Usul Kanunu'nda herhangi bir düzenleme bulunmamakla birlikte Maliye Bakanlığı mutlaka tespit talep etmektedir. Yine başvuru süresi de belirsiz olmakla birlikte en kısa sürede başvurunun yapılması yararlı olacaktır. Örneğin, defter ve belgeleri deprem nedeniyle elinden çıkan bir serbest meslek erbabı bağlı olduğu vergi dairesine başvurarak tespit yapılmasını talep etmelidir.

Öte yandan mükellefiyeti mücbir sebep ilan edilen il veya ilçe sınırları içerisinde olmakla birlikte, defter ve belgelerinin bu illerde bulunması nedeniyle, defter ve belgeleri elinden çıkan mükelleflerin de yasaya uygun olarak Mahkemeye ya da vergi dairesine başvurarak durumu tespit ettirmesi gerekmektedir.

Ayrıca, defter ve belgelerini kaybeden mükelleflerin mahkemeden alacakları zayı belgelerini bağlı oldukları vergi dairelerine vereceklerdir. Bu mükelleflerin 2011 yılı vergi

matrahları ise vergi incelemesi ya da takdir komisyonu marifetiyle belirlenecektir. Bu durumun da gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

Diğer taraftan 1999 yılında meydana gelen Marmara Depremi ile ilgili olarak TTK'nun 68 inci maddesi hükmünün uygulanmasıyla ilgili olarak 7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında 574 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile bu Kanuna eklenen Geçici 15 inci madde¹ uyarınca 17 Ağustos 1999 tarihinde vuku bulan depremde;²

- Türk Ticaret Kanununa ve Vergi Usul Kanununa göre tutulması ve tasdiki zorunlu defterleri ile kullanmak mecburiyetinde bulunduğu belgelerini kaybeden mükellefler durumu öğrendikleri tarihten itibaren 2 ay içinde yetkili mahkemeden kendilerine bu durumu tespit eden bir belge verilmesini isteyebileceklerdir.

- Bunun yanı sıra tabii afete uğrayan yerlerde bulunan mükellefler, defter ve belgelerinin zayi olduğuna ilişkin belgeyi dilerlerse il veya ilçe idare kurullarından da alabileceklerdir. Bu şekilde alınan belgeler de yetkili mahkemeden alınmış belge sayılacaktır.

şeklinde düzenleme yapılmıştır. Dolayısıyla bu depremde de benzer bir düzenleme yapılması halinde buna uygun hareket edilebilecek olmakla birlikte 15 günlük sürenin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Diğer taraftan, deprem sonucunda elinden defter ve belgeleri çıkan mükelleflerin yeniden 2011 yılı için defter ve belge tasdik ettirerek, depremden sonraki faaliyetlerini bu defterlere kaydetmeleri gerekmektedir. Ayrıca, kullanılmamış belgeleri de kaybolan mükelleflerin yeniden belge bastırması gerekmektedir.

Burada üzerinde durulması gereken bir konu da deprem dolayısıyla yaralanan ve hastaneler de tedavi görmekte olanların durumudur. Buna göre deprem nedeniyle yaralanan ve mahkemeye başvurma gibi ödevlerini yerine getirmeyecek olanların da bu durumlarının dikkate alınması yararlı olacaktır. Bu durumda olanlar, bu hallerini belgelendirmelidirler.

b-Zayi Olan veya Kıymeti Düşen Mallar

Vergi Usul Kanunu'nun 278 inci maddesinde yangın, deprem ve su basması gibi afetler yüzünden veyahut bozulmak, çürümek, kırılmak, çatlamak, paslanmak gibi haller

¹ GEÇİCİ MADDE 15 - (Ek: KHK/574 - 31.8.1999 / m.3) Türk Ticaret [Kanununa](#) ve Vergi Usul [Kanununa](#) göre tutulması ve tasdiki zorunlu defterleri ile kullanmak mecburiyetinde bulunduğu belgelerini (Değişik ibare: KHK/589 - 8.12.1999) **17 Ağustos 1999 tarihlerinde vuku bulan depremler** nedeniyle kaybeden mükellefler, durumu öğrendiği tarihten itibaren 2 ay içinde yetkili mahkemeden kendisine bir belge verilmesini isteyebilir. Mahkeme gerekli gördüğü delillerin toplanmasını da emredebilir. Böyle bir belge almamış olan mükellef, defterlerini ve belgelerini ibrazdan kaçınmış sayılır. Ancak tabii afete uğrayan yerlerde bulunan mükellefin il veya ilçe idare kurullarından defter ve belgelerinin zayi olduğuna ilişkin olarak alacağı belge de yetkili mahkemeden alınmış belge hükmündedir.

² 282 seri no'lu VUK Genel Tebliği; 21.12.1999 Tarih ve Mükerrer 23913 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

neticesinde iktisadi kıymetlerinde önemli bir azalış vaki olan emtia ile maliyetlerin hesaplanması mutad olmayan hurdalar ve döküntüler, üstüğü, deşe ve ıskartalar emsal bedeli ile değerieneceği hüküm altına alınmıştır. Emsal bedel ölçüsü de Vergi Usul Kanunu'nun 267 inci maddesinde tanımlanmıştır. Bu madde kapsamında kıymeti düşen veya zayı olan malların emsal bedellerinin ilgili takdir komisyonlarınca tespit edilmesi gerekmektedir.

Vergi Usul Kanununun 278 inci maddesi uyarınca tabii afetler yüzünden iktisadi kıymetlerinde önemli bir azalış olan emtianın emsal bedeli ile değerieneceği ve aynı Kanunun 267 nci maddesine göre de emsal bedelinin takdir komisyonunca takdir edilmesi gerekmektedir. Emtiası zarar gören mükelleflerce vergi dairelerine başvurmaları gerekmektedir. Takdir komisyonlarının belirlediği bedellere göre mükelleflerce zarar kaydı yapılabilecektir.

c- Fevkalade Amortisman

Vergi Usul Kanunu'nun 317 nci maddesinde Amortisman tabii olup yangın, deprem, su basması gibi afetler neticesinde değeriini tamamen veya kısmen kaybeden; menkul ve gayrimenkullerle haklara, mükelleflerin müracaatları üzerine ve ilgili bakanlıkların mütalaası alınmak suretiyle, Maliye Bakanlığınca her işletme için işin mahiyetine göre ayrı ayrı belli edilen "Fevkalade ekonomik ve teknik amortisman nispetleri" uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle depremden zarar gören amortisman tabii iktisadi kıymetler için Maliye Bakanlığınca genel bir amortisman oranı belirlenememesi nedeniyle amortisman tabii iktisadi kıymetleri zarar gören mükelleflerin vergi dairesine fevkalade amortisman oranı belirlenmesi talebi ile başvurmaları gerekmektedir. Maliye Bakanlığınca belirlenecek fevkalade amortisman oranı dikkate alınarak 2011 yılında amortisman ayrılabilircektir.

2-Katma Değer Vergisi Kanunu Açısından

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 30/c maddesinde Deprem, sel felaketi ve Maliye Bakanlığının yangın sebebiyle mücbir sebep ilân ettiği yerlerdeki yangın sonucu zayı olanlar hariç olmak üzere, zayı olan mallara ait katma değer vergisinin indirilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm ile deprem nedeniyle zayı olan mallar nedeniyle indirim hakkı ortadan kalkmamaktadır.

Diğer yandan Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 29/3 üncü maddesinde indirim hakkı vergiyi doğuran olayın vuku bulduğu takvim yılı aşılmasıyla, ilgili vesikaların kanuni defterlere kaydedildiği vergilendirme döneminde kullanılabileceği hüküm altına alındığından mükelleflerin kanuni defterlerine kaydetmedikleri belgeler nedeniyle yüklendikleri katma değer vergisinin indirimine izin verilmemektedir. Aynı maddede Maliye Bakanlığınca vergi indirimi uygulamasında doğabilecek aksaklıkları, vergi mükerrerliğine ve vergi muafiyetine meydan vermeyecek şekilde, bu Kanunun ana ilkelerine uygun olarak gidermeye ve indirimle ilgili usul ve esasları düzenlemeye yetki verilmiştir. Maliye Bakanlığınca

bu yetkisini 1999 yılında meydana gelen Marmara depreminde kullanmıştır. 1999 yılında meydana gelen Marmara depremi sonucunda Maliye Bakanlığı'nca çıkarılan 282 seri No'lu VUK Genel Tebliğinde konu ile ilgili olarak aşağıdaki düzenleme yapılmıştır:

Katma Değer Vergisi Kanununun 29/4 üncü maddesinin Bakanlığımıza verdiği yetkiye dayanılarak, deprem nedeniyle defter ve belgelerinin zayi olduğunu 5 inci bölümde belirtildiği şekilde ispat eden mükelleflerin defter ve belgelerini ibraz edememeleri nedeniyle indirimleri red edilmeyecektir. Bu mükelleflerin nakden veya mahsuben talep ettikleri katma değer vergisi iadeleri, iade talebi ile ilgili alış ve giderlere ait katma değer vergilerinin satıcılar tarafından beyan edilip ödendiğinin (satıcının defter ve belgelerinin zayi olması halinde ilgili dönemde verginin ödendiğinin satıcının bağlı olduğu yer vergi dairesi kayıtlarıyla veya satıcının ibraz ettiği tahakkuk fişleriyle) ispatına bağlı olarak yapılabilecektir.

Bu açıklamada defter ve belgelerin deprem nedeniyle zayi olduğunu yukarıda yer alan açıklamalara göre ispat eden mükelleflerin deprem nedeniyle zayi olan mallar nedeniyle yükledikleri vergileri indirebilecekleri kabul edilmiştir. Dolayısıyla, KDVK'nun 30/c maddesinden yararlanılabilmesi için defter ve belgeleri zayi olan mükelleflerin mutlaka bu durumu Mahkeme Kararı ile tacir olmayanlar da vergi dairesine başvurarak tespit ettirmeleri gerekmektedir. Bu durumda, deprem sonucu zayi olduğu takdir komisyonlarınca tespit olunan mallara ilişkin olarak yüklenilip önceki dönemlerde indirim konusu yapılan katma değer vergileri ile ilgili olarak Katma Değer Vergisi Kanununun 30/c maddesine göre işlem yapılmayacak, diğer bir ifade ile bu mallarla ilgili olup önceki dönemlerde indirilen katma değer vergileri düzeltme yoluyla mükelleflerden istenilmeyecek, henüz indirilememiş olan katma değer vergileri ise takip eden dönemlerde indirilebilecektir.

3- Katma Değer Vergisi Matrahının Tespiti

Deprem sonucunda defter ve belgelerinin zayi olduğunu mahkeme kararı ya da vergi dairesine başvurarak ispat eden ve afetin meydana geldiği dönem matrahının tespiti için vergi dairesine müracaat eden mükelleflerin KDV matrahları takdir komisyonlarınca takdir edilebilecektir.

V-AMME BORÇLARININ TERKİNİ

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 115 inci maddesinde, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 105 inci maddesinde "terkin" müessesesi düzenlenmiş olup iki maddede karşılaştırmalı olarak aşağıda yer almaktadır.

VERGİ USUL KANUNU	AMME ALACAKLARININ TAHSİL USULÜ HAKKINDA KANUN
<p>VERGİNİN TERKİNİ: MADDE 115 - Yangın, yer sarsıntısı, yer kayması, su basması, kuraklık, don, muzir hayvan ve haşarat istilası ve bunlara benzer afetler yüzünden : 1. Varlıklarının en az üçte birini kaybeden mükelleflerin bu afetlerin zarar verdiği gelir kaynakları ile ilgili bulunan vergi borçları ve vergi cezaları; 2. Mahsullerinin en az üçte birini kaybeden mükelleflerin, afete maruz arazi için zararın tahakkuk ettiği hasat ve devşirme zamanına tesadüf eden yıla ait olarak tahakkuk ettirilen Arazi Vergisi borçları ve vergi cezaları; Maliye Bakanlığınca zararlı mütenasip olmak üzere, kısmen veya tamamen terkin olunur. (Ek cümle: 4731 - 28.12.2001 - m.4) Maliye Bakanlığı terkin yetkisini mahalline devredebilir. Zarar derecesini ve ilgili bulunduğu gelir kaynağını mahalli idare heyetleri yaptıracağı tahkikat üzerine tespit eder.</p>	<p>Tabii Afetler Sebebiyle Terkin Kanun Ad Madde No 105 Kapsam Yangın, yer sarsıntısı, yer kayması, su basması, kuraklık, don, zararlı hayvan ve haşarat istilası ve bunlara benziyen afetler yüzünden zarara maruz kalan varlıklarının ve mahsullerinin en az üçte birini kaybedenler adına tahakkuk ettirilmiş ve afetlerin zarar verdiği gelir kaynakları ile ilgili amme alacakları İcra Vekilleri Heyeti kararıyle kısmen veya tamamen terkin olunur. Bu madde hükmünden faydalanmak için afetin vukuu tarihinden itibaren 6 ay içinde ilgili amme idaresine yazı ile müracaat edilmesi şarttır. Bu madde şumulüne giren zararın mevcut olup olmadığı, mahalli il veya ilçe kurullarınca, zararın derecesi, Maliye Vekâletince genel olarak belirtilecek esaslar dâhilinde ilgili amme idarelerince tespit olunur. Vergi Usul Kanunu mevzuuna giren amme alacakları hakkında mezkûr kanunun 115'inci maddesi hükümleri tatbik olunur.</p>

Yukarıdaki tabloda yer alan iki maddede de tabii afetler nedeniyle amme borçlarının terkin edilmesine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. AATUHK'nun 105 inci maddesinin son fıkrasında Vergi Usul Kanunu mevzuuna giren amme alacakları hakkında mezkûr kanunun 105'inci maddesi hükümleri tatbik olunacağı hüküm altına alındığından VUK kapsamına giren vergi, resim ve harçlar hakkında VUK hükümleri uygulanacaktır.

Maliye Bakanlığı'nca yayımlanan Seri A ve 1 Sıra No'lu Tahsilât Genel Tebliği'nde tabii afetler nedeniyle terkin işlemlerinin uygulama usul ve esasları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

“...

2. Tabii afetler sebebiyle terkin hükmü, 213 sayılı Kanunun 115 inci maddesinde de düzenlenmiştir. Dolayısıyla, 6183 sayılı Kanunla Vergi Usul Kanununa yapılan atıf bu maddeye tekabül etmektedir. 213 sayılı Kanun kapsamına giren amme alacaklarında ilgili madde hükmü uygulanacak, anılan Kanun kapsamına girmeyen amme alacaklarında ise 6183 sayılı Kanunun 105 inci maddesi hükmü tatbik edilecektir.

3. Madde hükmünden, yangın, yer sarsıntısı, yer kayması, su basması, kuraklık, don, zararlı hayvan ve haşarat istilası ve bunlara benzeyen afetler

yüzünden zarara maruz kalan varlıklarının ve mahsullerinin en az üçte birini kaybedenler yararlanabilecektir.

4. 6183 sayılı Kanununun 105 inci maddesine göre terkin yapılabilmesi için amme alacaklarının afet tarihinden önce tahakkuk etmiş olması ve terkin talep edilen amme alacağının afetlerin zarar verdiği gelir kaynakları ile ilgili olması gerekmektedir.

5. Madde hükmünden faydalanmak için afetten zarar görenlerin, afetin vukuu tarihinden itibaren 6 ay içinde ilgili amme idaresine yazı ile müracaat etmeleri şarttır. Dolayısıyla terkin için başvuruda bulunulmaması halinde re'sen terkin yapılması mümkün değildir.

6. Madde hükmünde terkin yetkisinin Bakanlar Kuruluna ait olduğu ve Bakanlar Kurulu Kararı ile afetten zarar görenlerin afetin zarar verdiği gelir kaynakları ile ilgili amme borçlarının kısmen veya tamamen terkin edileceği belirtilmiştir.

7. Bu madde kapsamına giren bir zararın mevcut olup olmadığı mahalli il veya ilçe idare kurullarınca belirlenecektir.

Madde, zararın derecesinin tespitinde uygulanacak genel esasları belirleme yetkisini Bakanlığımıza vermekte, zarar derecesi ile ilgili olarak Bakanlığımızın belirlediği esaslar çerçevesinde afetin amme borçlusuna verdiği zararın derecesinin ilgili amme idarelerince tespit edilmesi gerekmektedir.

8. Zarar derecesinin genel esasları

a) Tabii afet nedeniyle zarara maruz kalan varlıkların zarar derecesinin tespitinde;

- Afetin vukuu bulunduğu tarihten önceki rayiç değerleri esas alınacaktır.

- Afetin vukuu ile birlikte zarara maruz kalan varlıkların zarar sonrası değerleri, il veya ilçe idare kurullarınca tespit edilecektir.

- Afetin vukuu ile birlikte zarara maruz kalan varlıkların zarar sonrası değerlerinin, afetin vukuu bulunduğu tarihten önceki rayiç değerlerine bölümüyle zararın derecesi tespit edilecektir.

b) Tabii afet nedeniyle zarara maruz kalan mahsullerin değerlerinin tespitinde;

- Afete maruz kalan mahsullerin zarar derecesinin tespiti, bu mahsulün yetiştirildiği araziden normal olarak üretimi mümkün olan mahsul miktarı ile zarar sonrası elde edilebilecek mahsul miktarının oranlaması suretiyle bulunacaktır.

- Zarar öncesi ve sonrasına konu mahsul miktarları il veya ilçe idare kurullarınca tespit edilecektir.

c) Afet nedeniyle hem varlıklarını hem de mahsullerini kaybedenlerin zarar dereceleri, varlıkların ve mahsullerin zarar öncesi ve zarar sonrası rayiç değerleri esas alınarak toplamı üzerinden mukayese yapılmak suretiyle belirlenecektir.

Belirlenen zarar derecesi, madde hükmüne göre aranılan üçte bir şartının gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespitinde kullanılacaktır.

Yukarıdaki Tebliğde açıklandığı üzere 6183 sayılı Kanunun 105 inci maddesine göre terkin yapılabilmesi için amme alacaklarının afet tarihinden önce tahakkuk etmiş olması ve terkin talep edilen amme alacağının afetlerin zarar verdiği gelir kaynakları ile ilgili olması, afetten zarar görenlerin, afetin **vukuu tarihinden itibaren 6 ay içinde ilgili amme idaresine yazı ile müracaat etmeleri şarttır**. Dolayısıyla terkin için başvuruda bulunulmaması halinde re'sen terkin yapılması mümkün değildir. Bu nedenle terkin hükümlerinden yararlanmak isteyen mükelleflerin bağlı buldukları vergi dairelerine iki örnek düzenlenecek "TERKİN BEYANNAMESİ" (Varlıklarını Kaybeden Mükelleflere Ait Beyanname-Mahsullerini Kaybeden Mükelleflere Ait Beyanname) ile yapılması gerekmektedir. Söz konusu beyannamelerin vergi dairelerinden temin edilmesi gerekmektedir.

VI-SONUÇ

Van ilinde meydana gelen deprem nedeniyle vergi kanunları açısından yapılması gerekenlerden önemli ve süreli olanlar hakkında özet bilgiler yukarıda açıklanmıştır.

Diğer taraftan 1999 yılında meydana gelen Marmara Depremi sonrasında bu depreme ilişkin olarak yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bunlara örnek olarak, 30.12.2001 tarihli ve 24626 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4731 sayılı 17/8/1999 ve 12/11/1999 Tarihlerinde Meydana Gelen Depremlerden Zarar Görenlerin Vergi Borçları ve Vergi Cezalarının Terkini İle Vergi Usul Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu, Harçlar Kanunu ve Organize Sanayi Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun gösterilebilir. Dolayısıyla, Yasama organınca, buna benzer düzenlemelerin yapılma olasılığının da gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Eğer Yasama organınca Van ilinde meydana gelen depreme özgü yasa çıkarılması halinde bu Yasa hükümlerine işlem yapılacağı tabiidir.

Diğer taraftan, mükellefin sözleşme yaptığı meslek mensubunun depremden etkilenmesi ve mükellefinin vergi ile ilgili ödevlerini bu nedenle yerine getirememesi durumunun mücbir sebep olarak kabul edilip edilmeyeceği üstünde durulması gereken diğer bir konudur. Maliye Bakanlığı uygulaması, tartışmalı olmakla birlikte bu halin mücbir sebep nedeni olarak kabul edilmediği yönündedir. Ancak bu konuda yasal düzenleme yapılmasının zorunluluğu üzerinde durulmalıdır.

Ayrıca, Maliye Bakanlığı'nca da çıkarılacak ikincil düzenlemelerin de takip edilmesi ve bu düzenlemelere göre de işlemlerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.